

ปัญหาในการจัดทำหลักสูตรมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
**Problems in the Process of Establishing Curriculum Of
Mahasarakham University on Thai Qualifications Framework
for Higher Education**

โรชนี ทุนทอง¹

Rochini Thunthong¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดทำหลักสูตร ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 221 คน ได้แก่ ผู้บริหาร 25 คน (ร้อยละ 11.3) อาจารย์ 172 คน (ร้อยละ 77.8) และเจ้าหน้าที่ 24 คน (ร้อยละ 10.9) ซึ่งได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามซึ่งมีทั้งหมด 3 ตอน คือ ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัญหาของกระบวนการในการจัดทำหลักสูตร และความพึงพอใจในกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดทำหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ต่อการดำเนินงานของภาควิชา คณะ ฝ่ายวิชาการระดับคณะ และฝ่ายวิชาการระดับมหาวิทยาลัย

ผลการวิจัย พบว่าปัญหาของกระบวนการในการจัดทำหลักสูตร ด้านความรู้ความเข้าใจในการเขียนหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (มคอ.2) ตามกรอบ

¹ นักวิชาการศึกษา, กองทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Educator, Division Of The Registrar Mahasarakham University

มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) หมวดที่ 1 ถึง 8 และด้านความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรใหม่หรือปรับปรุงหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนความพึงพอใจในกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติต่อการดำเนินงานภาควิชา คณะ ฝายวิชาการระดับคณะ และฝายวิชาการระดับมหาวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

คำสำคัญ: ปัญหา, หลักสูตร, กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

Abstract

This research aimed to study the problems in the curriculum for Qualifications Framework Higher Education in Mahasarakham university. Two hundred and twenty-one respondents consisted of 25 university administrators (11.3%), 172 lecturers (77.8%) and 24 general staffs (10.9%) by using purposive sampling. They were asked to response to the questionnaire which consist of 3 parts : 1) general information of respondent, 2) the issue of processes in the curriculum, and 3) satisfactions on the process of promoting and supporting the curriculum regards with the National Qualifications Framework for Higher Education.

The results presented that the issue of processes in the curriculum by the National Qualifications Framework for Higher Education and its issues on the understanding of the process in developing a new course or curriculum were ranked in high level (ranked from low to very high). In addition, the opinion on satisfaction in the promotion and support of its curriculum was also ranked in high level.

Keywords : Problems, Curriculum, Thai Qualifications Framework for Higher Education

บทนำ

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษามาตรา 47 กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ซึ่งประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก จึงมีการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการนำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และเพื่อเป็นการประกันคุณภาพของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขาวิชา รวมถึงใช้เป็นหลักในการจัดทำมาตรฐานด้านต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษามุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันในการผลิตบัณฑิตได้อย่างมีคุณภาพ จึงเป็นเหตุผลให้กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศเรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 กำหนดให้หลักสูตรใหม่และหลักสูตรที่เปิดสอนอยู่แล้วต้องปรับปรุงตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF : HEd)

ความสำคัญของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ (Qualifications Frameworks) คือ ระบบที่แสดงความเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการศึกษาของชาติ ระบบดังกล่าวจะบ่งบอกโครงสร้างและระดับของการศึกษา ความต่อเนื่องและความเชื่อมโยงของแต่ละระดับ การเข้าสู่แต่ละระดับ วุฒิหรือผลลัพธ์ของผู้จบการศึกษาแต่ละระดับ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2548 อ้างอิงจาก Allen, 2003, Adhoc Inter Agency Meeting, 2003) หรือ หมายถึงกรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ การแบ่งสาขาวิชา ความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่อะดับที่สูงขึ้น มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามระดับของคุณวุฒิ ลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ การเปิดโอกาสให้เทียบโอนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งระบบและกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิผลการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสถาบันอุดมศึกษาว่าสามารถผลิตบัณฑิตให้

บรรลुकคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา : 2552)

สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยพยายามพัฒนาตนเองเพื่อให้มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา ส่งผลให้มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีนโยบาย ให้ทุกหลักสูตรจัดทำหลักสูตรให้ครบถ้วนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา เพื่อให้บรรลุผลตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด เนื่องด้วยมีหลักสูตรจำนวนมากที่ได้เร่งดำเนินการเข้าสู่กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ในปีการศึกษา 2552-2556 มหาวิทยาลัยได้มีระบบและกลไกในการพิจารณาหลักสูตรให้ได้มาตรฐาน ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา โดยมีคณะกรรมการวิชาการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณากลับกรองความถูกต้องของหลักสูตรให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และให้มีรูปแบบตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ซึ่งต้องจัดทำเอกสารหลักสูตร (มคอ.2) ตามหัวข้อที่ปรับเปลี่ยนไปจากรูปแบบเดิมอย่างมาก ปัญหาที่ทุกสถาบันรวมถึงมหาวิทยาลัยมหาสารคามประสบเช่นเดียวกัน ก็คือ แบบ มคอ. ต่าง ๆ มีรายละเอียดค่อนข้างมาก และ

อาจทำให้เกิดปัญหาที่ผู้จัดทำหลักสูตรในแต่ละหลักสูตรเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนไม่ตรงกันได้

ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดแนวทางในการพัฒนามาตรฐานทางการอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัย จึงได้ศึกษาถึงปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการจัดทำหลักสูตร เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดทำหลักสูตรให้มีความเหมาะสมและส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เพื่อรองรับการจัดทำหลักสูตรใหม่ที่จัดทำขึ้นอย่างต่อเนื่องและหลักสูตรปรับปรุงที่จะครบกำหนดการปรับปรุงในปีการศึกษา 2557 ให้การจัดทำหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมีความถูกต้องเป็นไปตามประกาศ เรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดทำหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดทำหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ต่อการ

ดำเนินงานของภาควิชา คณะ ฝ้าย
วิชาการระดับคณะ และฝ้ายวิชาการ
ระดับมหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 64 คน อาจารย์ จำนวน 172 คน และ เจ้าหน้าที่ จำนวน 55 คน รวมจำนวน 291 คน จากทุกคณะ สถาบัน วิทยาลัย ในมหาวิทยาลัย มหาสารคาม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 38) ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 25 คน อาจารย์ จำนวน 172 คน เจ้าหน้าที่ จำนวน 24 คน จากทุกคณะ สถาบัน วิทยาลัย ในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 221 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เรื่อง ปัญหาในการจัดทำ หลักสูตรมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตาม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ โดยลักษณะแบบสอบถาม แบ่ง ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็น

แบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 4 ข้อ โดยสอบถามเกี่ยวกับ ประเภทบุคลากร สังกัดคณะ/วิทยาลัย/สถาบัน ประสบการณ์การทำงานใน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และวุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัญหาการจัดทำหลักสูตร ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท ซึ่งมี จำนวน 3 ส่วน รวม 108 ข้อ ได้แก่

ส่วนที่ 1 ความรู้ความเข้าใจในการ เขียนหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (มคอ.2) ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) จำนวน 79 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจใน กระบวนการพัฒนาหลักสูตรใหม่หรือ ปรับปรุงหลักสูตร จำนวน 16 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจในการ จัดทำหลักสูตร จำนวน 13 ข้อ

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจในกระบวนการ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำ หลักสูตร

ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับ อุดมศึกษาแห่งชาติ ต่อการดำเนินงาน ของภาควิชา คณะ ฝ้ายวิชาการระดับคณะ และฝ้ายวิชาการระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 3 ส่วน รวม 17 ข้อ ได้แก่

ส่วนที่ 1 คุณภาพการให้บริการของงานพัฒนาหลักสูตร กองทะเบียนและประมวลผล จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 งบประมาณและเวลา จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 3 สิ่งอำนวยความสะดวกและวัสดุอุปกรณ์ จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 4 บุคลากร จำนวน 4 ข้อ
การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยได้ดำเนินการตามวิธีและขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. จัดทำหนังสือแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูลจากงานพัฒนาหลักสูตร กองทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ส่งหนังสือแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูลถึงคณบดีในแต่ละคณะ

3. เมื่อได้รับอนุญาตรวบรวมข้อมูลในแต่ละคณะแล้วผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรในแต่ละคณะ ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ และเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

4. นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วนำไปวิเคราะห์

ในขั้นตอนข้อมูล โดยตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2553) ดังนี้

มากที่สุด	ตรวจให้ 5 คะแนน
มาก	ตรวจให้ 4 คะแนน
ปานกลาง	ตรวจให้ 3 คะแนน
น้อย	ตรวจให้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	ตรวจให้ 1 คะแนน

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลผลความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.50-5.00	มากที่สุด
3.50-4.49	มาก
2.50-3.49	ปานกลาง
1.50-2.49	น้อย
1.00-1.49	น้อยที่สุด

ผลการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 77.8 โดยส่วนใหญ่เป็นอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8 มีอายุการทำงานตั้งแต่ 5-9 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 39.4 และมีวุฒิการศึกษา ในระดับปริญญาเอก จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 66.1

2. ผลจากการศึกษาปัญหาของกระบวนการในการจัดทำหลักสูตรในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่าปัญหาของกระบวนการในการจัดทำหลักสูตร

ด้านความรู้ความเข้าใจในการเขียนหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (มคอ.2) ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) หมวดที่ 1 - หมวดที่ 8 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาในระดับมากทุกหมวด โดยมีปัญหาในการจัดทำหลักสูตรในหมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไปมากที่สุด รองลงมาคือหมวดที่ 2 ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตร และหมวดที่ 3 ระบบการจัดการศึกษา การดำเนินการและโครงสร้างของหลักสูตร และหมวดที่ 6 การพัฒนาคณาจารย์ (ดังแสดงในตารางที่ 1)

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของกระบวนการในการจัดทำหลักสูตรจำแนกตามหมวด

หมวดที่	\bar{X}	S	ระดับ ความคิดเห็น
หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	3.96	0.71	มาก
หมวดที่ 2 ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตร	3.88	0.81	มาก
หมวดที่ 3 ระบบการจัดการศึกษา การดำเนินการและโครงสร้างของหลักสูตร	3.87	0.77	มาก
หมวดที่ 4 ผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอนและการประเมินผล	3.63	0.93	มาก
หมวดที่ 5 หลักเกณฑ์ในการประเมินผลนิสิต	3.78	0.81	มาก
หมวดที่ 6 การพัฒนาคณาจารย์	3.87	0.88	มาก
หมวดที่ 7 การประกันคุณภาพหลักสูตร	3.70	0.93	มาก
หมวดที่ 8 การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของหลักสูตร	3.57	1.00	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.78	0.79	มาก

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของกระบวนการในการจัดทำหลักสูตร จำแนกเป็นรายด้านเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาในระดับมากทุกด้าน โดยส่วนใหญ่ผู้จัดทำหลักสูตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านความรู้

ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรมากที่สุด รองลงมาคือความรู้ความเข้าใจในการเขียนหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรใหม่หรือปรับปรุงหลักสูตร (ดังแสดงในตาราง 2)

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาในการจัดทำหลักสูตร จำแนกเป็นรายด้าน

รายด้านปัญหาของกระบวนการ ในการจัดทำหลักสูตร	\bar{X}	S	ระดับ ความคิดเห็น
1. ความรู้ความเข้าใจในการเขียนหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (มคอ.2) ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF)	3.78	0.79	มาก
2. ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรใหม่หรือปรับปรุงหลักสูตร	3.74	0.92	มาก
3. ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร	3.80	0.93	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.77	0.85	มาก

ความพึงพอใจในกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดทำหลักสูตร ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ต่อการดำเนินงานภาคีฯ คณะ ฝ้ายวิชาการระดับคณะ และฝ้ายวิชาการระดับมหาวิทยาลัย จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความ

พึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจต่อบุคลากรมากที่สุด รองลงมา มีความพึงพอใจต่อคุณภาพให้บริการของงานพัฒนาหลักสูตร กองทะเบียน และประมวลผล และมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและวัสดุอุปกรณ์ (ดังแสดงในตาราง 3)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจในกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดทำหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติต่อการดำเนินงานภาควิชา คณะ ฝ้ายวิชาการระดับคณะ และฝ่ายวิชาการระดับมหาวิทยาลัย จำแนกเป็นรายด้าน

ความพึงพอใจในกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดทำหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ	\bar{X}	S	ระดับความพึงพอใจ
1. คุณภาพให้บริการของงานพัฒนาหลักสูตรกองทะเบียนและประมวลผล	3.67	0.75	มาก
2. งบประมาณและเวลา	3.42	0.92	ปานกลาง
3. สิ่งอำนวยความสะดวก และวัสดุอุปกรณ์	3.51	0.87	มาก
4. บุคลากร	3.72	0.83	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.58	0.70	มาก

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ตามลำดับดังนี้

1. ปัญหาของกระบวนการในการจัดทำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ ในการเขียนหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (มคอ.2) ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ความรู้

ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรใหม่หรือหลักสูตรปรับปรุง และความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร พบว่า ปัญหาอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากเกณฑ์มาตรฐาน TQF มีข้อกำหนดหลายด้าน ทั้งในด้านอาจารย์ประจำหลักสูตร และรายละเอียดเอกสารค่อนข้างมาก มีจำนวนหมวดมาก และบางครั้งการจัดทำหลักสูตรของผู้จัดทำหลักสูตรแต่ละคนก็เข้าใจไม่ตรงกัน ภาวการณ์กรอกเอกสารจำนวนมากที่นำไปสู่การคัดลอกข้อมูลลงแบบฟอร์มของคณาจารย์และหลักสูตรเพื่อให้งาน

สำเร็จไปโดยไม่ใส่ใจต่อเนื้อหาใด ๆ ปัญหาความเป็นมาตรฐานเชิงเดี่ยวของ TQF กรอบผลการเรียนรู้ที่ละเอียด แข็งตัว และไม่ยืดหยุ่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับความหลากหลายของสาขาวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนลักษณะที่แตกต่างกันของมหาวิทยาลัยไทย กรอบมาตรฐานในลักษณะแบบฟอร์มทั้งหลายนอกจากไม่สะท้อนคุณภาพทางวิชาการแล้ว ยังไม่ได้สะท้อนถึงความเป็นพลวัตของการศึกษาในแต่ละสาขา ทำให้การศึกษาล้าหลังและกระบวนการพัฒนา TQF ที่ขาดการมีส่วนร่วมของคณาจารย์จากมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับงานวิจัยของใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ที่ว่าหลักสูตรต้องสนองความต้องการของผู้เรียน และต้องมีความสมดุลระหว่างความต้องการของผู้เรียนและสังคม อีกทั้งเพื่อให้การจัดการศึกษามุ่งสู่เป้าหมายในการผลิตบัณฑิตได้อย่างมีคุณภาพ โดยระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปตามนโยบายและมีความจำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการความพึงพอใจของผู้ศึกษาหรือผู้ใช้หลักสูตรซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงเป็นสำคัญ และเพื่อให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualification Framework for Higher Education)

(TQF : HEd) พ.ศ. 2552 ได้กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาต้องเป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษา และเพื่อเป็นการประกันคุณภาพบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขาวิชา รวมทั้งเพื่อใช้เป็นหลักในการจัดทำมาตรฐานด้านต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษามุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันในการผลิตบัณฑิตได้อย่างมีคุณภาพซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับผู้บริหาร อาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลในส่วนของการจัดทำหลักสูตรของแต่ละคณะ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thailand Qualification Framework for Higher Education ; TQF : HEd)

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดทำหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ต่อการดำเนินงานของภาควิชา คณะ 2 ส่วน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรใหม่หรือปรับปรุง และความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร ความรู้ความเข้าใจของการเขียนหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (มคอ.2) ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ทั้งหลักสูตรใหม่และหลักสูตรปรับปรุง พบ

ว่าปัญหาอยู่ในระดับมากนั้น และปัญหาที่พบนั้นเป็นปัญหาในเรื่องการเขียนรายละเอียดของแต่ละหัวข้อเหมือน ๆ กัน อาจเนื่องจาก ในแต่ละหมวดนั้นมีรายละเอียดที่ต้องกรอกค่อนข้างมาก การจัดทำหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) เป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร ทำให้ผู้จัดทำหลักสูตรนั้นยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเขียนรายละเอียดของแต่ละหัวข้อในแต่ละหมวดซึ่งจากผลการวิจัยส่วนใหญ่จะพบว่าอาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรนั้นยังมีปัญหาในการเขียนในแต่ละหัวข้ออยู่ในระดับมาก ผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรที่จัดทำให้ชัดเจน เปรียบเสมือนการให้รายละเอียดหรือบทนำที่จะต้องบอกจุดมุ่งหมายคร่าว ๆ ในการจัดทำหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552) หลักการสำคัญของ TQF มุ่งประมวลกฎเกณฑ์และประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเข้าไว้ด้วยกันและเชื่อมโยงให้เป็นเรื่องเดียวกัน เป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจและความมั่นใจในกลุ่มผู้ที่

เกี่ยวข้อง/มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ ชุมชน สังคมและสถาบันอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่คาดว่าจะพึงมี มุ่งให้คุณวุฒิหรือปริญญาของสถาบันใด ๆ ของประเทศไทยเป็นที่ยอมรับและเทียบเคียงกันได้ ในสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ โดยเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดหลักสูตรตลอดจนกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลายโดยมั่นใจถึงคุณภาพของบัณฑิตซึ่งจะมีมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวัง สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขและเป็นที่ภาคภูมิใจและสอดคล้องกับ บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของจุดมุ่งหมายทางการศึกษา เพราะฉะนั้นในการกำหนดหลักสูตรในระดับใดก็ตามจะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของชาติ ตรงกับความต้องการของสังคมเหมาะสมกับผู้เรียน สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้เจริญเติบโตในทุก ๆ ด้าน อีกทั้งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการศึกษามากที่สุด และที่สำคัญจุดหมายของหลักสูตรจะต้องมีความชัดเจน ทรรศการที่เอื้อ

ต่อการเรียนการสอนถือเป็นตัวช่วยในการขับเคลื่อนให้การเรียนการสอนมีความสะดวก คล่องตัวและทันสมัย และสอดคล้องกับ ใจทิพย์ เข็วรัตน์พงษ์ (2539) ที่กล่าวถึงสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน ต้องเป็นสิ่งที่มีความหมายแก่ผู้เรียน (Usefulness) เนื้อหาวิชาควรมีประโยชน์ที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีประโยชน์ต่อผู้เรียน และพัฒนาสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (2552) การระบุปรัชญา ความสำคัญและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ต้องสอดคล้องกับปรัชญาของการอุดมศึกษา ปรัชญาของสถาบันและมาตรฐานวิชาการ/วิชาชีพหรือการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะ และความรู้ความสามารถอย่างไร และแผนพัฒนาปรับปรุงระบุแผนพัฒนาหรือแผนการเปลี่ยนแปลงหลัก ๆ ที่เสนอในหลักสูตร พร้อมระบุเวลาคาดว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จ (เช่น ภายใน 5 ปี) โดยให้ระบุกลยุทธ์สำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อความสำเร็จของแผนนั้น ๆ รวมทั้งตัวบ่งชี้ความสำเร็จ โดยตัวบ่งชี้ควรจะเป็นส่วนหนึ่งของการ

ประเมินในหมวด 7 ด้วย อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมทบ อุกประโคน (2544) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน ควรให้ความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนควรให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถของอาจารย์ผู้สอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข รวมทั้งการปรับปรุงด้านการประเมินผล โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล อันจะนำมาซึ่งความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในที่สุด อีกทั้งยังสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (2552) ว่าหลักสูตรทุกหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตร จะต้องมีความรู้ที่ตรงและเกี่ยวข้องกับหลักสูตรนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา ฒ นคร (2532 : บทคัดย่อ) พบว่า ครูขาดแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคหรือกลยุทธ์การสอน และวิธีสอน วิธีการสร้างเครื่องมือการวัด ผู้สอนไม่มีเวลาพอสำหรับสร้างเครื่องมือวัดจุดประสงค์ และครูขาดความชำนาญในการวัดปฏิบัติ นอกจากนี้ เมตตา ทุ่งสืบสาม (2534) พบว่า ครูผู้สอนยังขาดความรู้เกี่ยวกับหลักการและวิธีการวัดผล เช่น

การวิเคราะห์ข้อสอบ ครูผู้สอนยังขาดความรู้เกี่ยวกับหลักการและวิธีการวัดผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฉัตรนภา พรหมมา (2542) ว่าหลักสูตรทุกหลักสูตรจะต้องมีเกณฑ์การประเมินตามองค์ประกอบของหลักสูตรในด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ด้านโครงสร้างหลักสูตรและรายวิชา ด้านปัจจัยสนับสนุน ด้านบริหารหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ด้านคุณภาพบัณฑิตปัญหาของกระบวนการในการจัดทำหลักสูตร ด้านความรู้ความเข้าใจในกระบวนการ พัฒนาหลักสูตรใหม่หรือปรับปรุงหลักสูตร มีปัญหาในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ เอกสารหลักสูตร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ขั้นตอนที่ 1 คณบดีเห็นชอบในหลักการปรับปรุงหลักสูตร และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ขั้นตอนที่ 2 เสนอหลักสูตรต่อคณะกรรมการวิชาการมหาวิทยาลัย ขาดความต่อเนื่องในการดูแลหลักสูตร เมื่อหลักสูตรมีการปรับปรุงหรือจัดทำใหม่ ส่วนใหญ่อาจารย์ที่ได้รับผิดชอบในการจัดทำจะเป็นอาจารย์ใหม่ ๆ ทำให้ไม่มีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรมาก่อน ประกอบด้วย การจัดทำหลักสูตรตามกรอบ TQF ได้

เข้ามา และเป็นสิ่งใหม่ อาจารย์ที่รับผิดชอบอาจจะไม่มีคู่มือแบบฟอร์ม ขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตร จึงทำให้การจัดทำหลักสูตรเกิดปัญหาขึ้นซึ่งจากข้อเสนอแนะต้องการให้มีการจัดทำคู่มือขั้นตอนและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการจัดทำหลักสูตรและเสนอหลักสูตรปัญหาของกระบวนการในการจัดทำหลักสูตร ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร มีปัญหาในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ สาขาวิชาที่สอดคล้อง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ตำแหน่งทางวิชาการ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ วุฒิกการศึกษาว่า อาจารย์หรือผู้จัดทำหลักสูตรยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการในการจัดทำหลักสูตร ขาดคู่มือหรือเอกสารในการจัดทำหลักสูตรทุกระดับที่มีรายละเอียดต่าง ๆ ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติและอ้างอิงได้ อาจารย์ไม่ค่อยมีเวลาในการศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรตามกรอบ TQF เท่าที่ควร ควรจะมีการจัดอบรมหรือจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดทำหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2544) กล่าวว่า บทบาท/หน้าที่ของ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา

ได้มีการวางแผนการดำเนินงานวิชาการ กำหนดรายละเอียดของหลักสูตรสถานศึกษาและแนวการจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา จัดทำคู่มือการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา นิตศก้ากับ ติดตาม ให้คำปรึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดกระบวนการเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับ ศิริพร ไสยรัตน์ และคณะ (2550) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนากระบวนการในการจัดทำหลักสูตรให้มีความทันสมัย และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ตลอดจนควรต้องมีการจัดอบรมให้ความรู้ในการจัดทำหลักสูตรกับอาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตร และควรมีการปรับปรุงคู่มือเสนอหลักสูตรให้มีความชัดเจนในวิธีการจัดทำหลักสูตร และมีความทันสมัยอยู่เสมอ

3. ความพึงพอใจในกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดทำหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ต่อการดำเนินงานภาควิชา คณะ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพให้บริการของงานพัฒนาหลักสูตร กองทะเบียนและประมวลผล ด้านงบประมาณและเวลา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกและวัสดุอุปกรณ์ และด้านบุคลากรมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เนื่องจากความสมบูรณ์และความชัดเจนของหลักสูตรต่าง ๆ ในเอกสารคู่มือการเสนอหลักสูตร เจ้าหน้าที่งานพัฒนาหลักสูตรสามารถบริการและให้ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และความสมบูรณ์และความชัดเจนของหลักสูตรต่าง ๆ ในเอกสารคู่มือการเขียนหลักสูตร มคอ.2 มีรายละเอียดมากเกินไป อาจารย์ผู้จัดทำมีภาระงานด้านอื่น ๆ มากอยู่แล้ว งานหลักสูตรมีเจ้าหน้าที่ที่เชี่ยวชาญในการตรวจสอบหลักสูตร ดูแลในการตรวจสอบหลักสูตรและจัดประชุมวิชาการต่าง ๆ ให้อาจารย์อย่างรวดเร็ว จึงช่วยให้หลักสูตรผ่าน TQF ได้ อย่างครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยที่ได้ทำคำรับรองไว้กับ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ระยะเวลาในการดำเนินงานจัดทำหลักสูตรให้ทันต่อการเปิดสอน และคำตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ผู้จัดทำหลักสูตรไม่ทราบมาก่อนว่ามีการจัดสรรงบประมาณในการจัดทำหลักสูตร รวมทั้งด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและวัสดุอุปกรณ์ต่อเครื่องคอมพิวเตอร์และวัสดุอุปกรณ์ที่สนับสนุนในการจัดทำหลักสูตร และ

ด้านบุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวกและวัสดุอุปกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ เครื่อง printer เครื่องถ่ายเอกสาร โปรเจคเตอร์ (Projector) และอื่น ๆ ถือได้ว่ามีความจำเป็นในการจัดทำหลักสูตร และถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน การมีสื่อการเรียนการสอนที่ดีและทันสมัย จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนการสอน และทำให้ผู้สอนมีความกระตือรือร้นในการเรียนการสอนดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ที่กล่าวว่า ในยุคโลกาภิวัตน์ วิชาคอมพิวเตอร์อาจเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการประกอบอาชีพต่อไปข้างหน้า ต้องเป็นสิ่งที่สามารถจัดให้ผู้เรียนได้ (Feasibility) มีโอกาสเป็นนักพัฒนาหลักสูตรควรเลือกเนื้อหาที่สามารถจัดให้ผู้เรียนได้ เมื่อพิจารณาในแง่ความพร้อมด้านเวลา บุคลากรผู้สอน วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นประเด็นที่สำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดียิ่งขึ้น

สรุป

ปัญหาของกระบวนการในการจัดทำหลักสูตร ด้านความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรใหม่หรือปรับปรุงหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับ

มาก ในขณะที่ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดทำหลักสูตร ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติต่อการดำเนินงานภาคีฯ คณะ ฝายวิชาการระดับคณะ และฝายวิชาการระดับมหาวิทยาลัย โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาของการจัดทำหลักสูตรในทุกปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนหรือแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดทำหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเป็นการพัฒนาในการจัดทำหลักสูตรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหในการจัดทำหลักสูตรที่ยั่งยืนต่อไป โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการหลักสูตร (TQF) ที่จะนำมาใช้เป็นหนึ่งช่องทางในการอำนวยความสะดวกแก่อาจารย์และเจ้าหน้าที่ในการจัดทำหลักสูตร

3. ผลการวิจัย พบว่าปัญหาการจัดทำหลักสูตรมีมากในทุกสายการประเมิน ดังนั้นผู้บริหารอาจจะมีกำหนดเป็นนโยบายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการประชุมสัมมนาหรือมีการจัดโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KM) เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร ตรากรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ

(TQF) และการลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง และเห็นผลชัดเจน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ได้ให้เงินทุนเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. “แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา”
กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ*.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กสิณ เพรส
- ฉัตรนภา พรหมมา. (2542). *รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเกณฑ์ประเมินหลักสูตรสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สถาบันราชภัฏ*. อุตรดิตถ์ : สำนักวิจัยและบริการวิชาการ สถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2553). “เทคนิคการประเมินการสอนและการเรียนรู้ตาม TQF,” *เทคนิคการประเมินการสอนและการเรียนรู้ตาม TQF*. 16 พฤศจิกายน 2553. < www.dpu.ac.th/ces/download.php?filename=1377584625.pdf >
23 ตุลาคม 2556.

- ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์ และคณะ. (2548). รายงานการวิจัย เรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, หน้า 20-30
- เมตตา ท่งสามสิบ. (2534). การศึกษาการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- วาสนา ณ นคร. (2532). การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศิริพร ไสยรัตน์ และคณะ. (2550). รายงานการวิจัย เรื่องปัญหาของกระบวนการในการจัดทำหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. หน้า 62
- สมพบ อุกประโคน, พระ. (2544). ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยสงฆ์ จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เลย : สถาบันราชภัฏเลย
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552. <http://www.mua.go.th/users/tqf-hed>. 20 ธันวาคม 2556.